

Andrzej F. Dziuba

"Kościół i prawo. Materiały pomocnicze do nauki prawa kanonicznego", pod red. Józefa Krukowskiego, Lublin 1981 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 26/1-2, 299-301

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kościół i prawo. Materiały pomocnicze do nauki prawa kanonicznego pod redakcją ks. Józefa Krukowskiego, Lublin 1981, Katolicki Uniwersytet Lubelski, s. 260

Sobór Watykański II mimo, jak się zwykle podkreślać, swego pastoralnego charakteru i celu poprzez swe dokumenty wywarł także wyraźny wpływ na całość doktryny prawnej Kościoła. Szczególny przejaw działania Ducha Świętego na tej płaszczyźnie życia Kościoła daje się zauważyć w okresie posoborowym. Wszystkie one zmierzają zaś do całościowego zbioru prawa kościelnego w nowym kodeksie.

Na przestrzeni całych dziejów Kościoła daje się zaobserwować bardzo wyraźne jego związanie z prawem. Istnieje w tym względzie swoiste współistnienie. Mając na uwadze ten właśnie fakt Wydział Prawa Kanonicznego KUL rozpoczyna wydawanie serii opatrzonej tytułem *Kościół i prawo*. Publikacja ta ma ukazywać najnowsze analizy polskich kanonistów w zakresie doktryny prawnej Kościoła. Pierwszy tom tej serii stanowi interesujące opracowanie kilkunastu autorów, zgrupowane wokół czterech grup tematycznych: z teorii prawa, z dogmatyki prawa, sprawozdania i z praktyki sądowej.

Całość opracowania otwiera przedmowa ks. J. Krukowskiego, Dziekana wspomnianego wyżej Wydziału. Następnie zamieszczono wykaz skrótów. Pierwsza grupa tematyczna poświęcona teorii prawa zawiera opracowania ks. M. Stasiaka, *Problem modeli eklezjalnych w budowie teorii prawa kościelnego*, ks. J. Krukowskiego, *Koncepcja praw człowieka* i ks. A. Kokoszki, *Akt administracyjny a akt normatywny* (różnice materialne).

Natomiast w bloku tematycznym opatrzonym ogólnym tytułem, z dogmatyki prawa umieszczono artykuły ks. J. Bakalarza, *Posoborowa reforma kościelnej dyscypliny pokutnej*, ks. Z. Grocholewskiego, *Deklaracja Sygnatury Apostolskiej na temat właściwości sądów kościelnych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej*, ks. H. Misztala, *Pojęcie beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych spraw historycznych*, ks. P. Pałki, *Zasadnicze różnice między prawem małżeńskim Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego a prawem Kościoła prawosławnego* i ks. M. Roli, *Wartość zgody małżeńskiej podejmowanej ze świadomością nieważności małżeństwa. Geneza kan. 1087*.

W ramach sprawozdań zamieszczono informacje ks. E. Przekopa *Z prac zespołu konsultorów „De processibus”* (w ramach reformy Kodeksu Wschodniego Prawa Kanonicznego), ks. W. Góralskiego, *Projekt księgi III „De Ecclesiae munere docendi” nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego* i bp. W. Wójcika, *Z zagadnień kościelnego prawa matrymonialnego*.

Grupa zatytułowana z praktyki sądowej zawiera tylko uwagi ks. J. Grzywacza, *Niektóre problemy dotyczące sądów biskupich*.

Wydaje się, iż nawet tak schematyczny obraz zawartości treściowej prezentowanego opracowania ukazuje bogactwo podjętych zagadnień i tematów. Opracowania te są tym cenniejsze, iż wyszły one spod pióra specjalistów danych zagadnień, którzy udowodnili już wielokrotnie swe kompetencje w postaci artykułów, praktyki sądowej czy dydaktyki na katedrze uniwersyteckiej. Tematyka wielu opracowań wykracza znacznie poza ściśle prawo-kanoniczne pole zainteresowań badawczych. Z konieczności bliższej analizie poddane zostanie tylko jedno opracowanie, a mianowicie artykuł ks. J. Bakalarza, traktujący o dyscyplinie pokutnej Kościoła.

Autor zwraca najpierw uwagę na potrzebę reformy w zakresie dyscypliny pokutnej, ukazując jej potrzebę oraz historyczny przebieg w poszczególnych etapach, do konstytucji *Paenitemini*. Analizując bliżej zasady odnowy w tej materii uświadamia najpierw obowiązek pokuty i to od strony prawa Bożego oraz dyscypliny kościelnej. W ramach natury pokuty ks. Bakalarz omówił jej religijny i nadprzyrodzony, wewnętrzny i zewnętrzny charakter. W ramach uwag o zasadach odnowy podjął jeszcze temat, sposoby pokuty: zasady pastoralne i zasady kanoniczne.

Kolejnym trzecim punkcie opracowania omówiony został zakres zobowiązań pokutnych. Idzie tu o czas, formy i podmiot tego obowiązku. Gdy idzie o czas to wyróżnia on, zgodnie z nowym prawodawstwem, okres i dni pokuty. Stosownie do nich omawia formy pokuty w wielkim poście oraz w dniach pokutnych. W tym ostatnim zagadnieniu oddzielnie analizuje formę powszechną i partykularną.

Następnie omówiony został walor zobowiązań pokutnych. Autor ukazuje kwestię tę najpierw w dyscyplinie kodeksowej, następnie konstytucji *Paenitemini* oraz w deklaracji Kongregacji Soboru.

Wreszcie w ostatniej grupie podjętych zagadnień omówione zostały kompetentne władze w dyscyplinie pokutnej. Są to według wyliczenia autora kolejno: papież, konferencje biskupów, biskupi, proboszczowie i przełożeni instytutów życia konsekrowanego. Oczywiście występujące tu osoby prawne w zakresie wspomnianej władzy należy rozumieć w sensie używanym przez prawo kościelne, tak gdy idzie o podmiot jak i ich zakres uprawnień.

Zaprezentowany przegląd wskazuje na szerokie potraktowanie omawianego zagadnienia. Artykuł ten stanowi studium historyczno-prawno-teologiczne. Przy analizie wielu faktów prawnych autor dość umiejętnie posłużył się bogatą literaturą przedmiotu. Zwłaszcza cenne są odniesienia do dokumentów w ich etapach przedprzygotowawczych i przygotowawczych oraz z samej dyskusji na nimi. Te źródła dają artykułowi dobrą bazę oraz wiarygodność prezentowanych myśli, zwłaszcza historycznych. Wreszcie ukazują one rozwój i dojrzewanie świa-

domości Kościoła w danej kwestii. Stanowią także przegląd bogactwa jego pluralizmu; odpowiadającego poszczególnym kulturom, a wraz z nimi specyficznym problemom pastoralnym a nawet prawnym. W niektórych miejscach autor nie sięgnął jednak do nowszych opracowań teologicznych. Przykładowo wykorzystane podręczniki teologii moralnej (por. s. 85) są zbyt stare w stosunku do omawianego problemu i formy jego przedstawienia.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na pewne elementy formalne opracowania. W przypisach występują niepełne i niedokładne opisy bibliograficzne cytowanych pozycji, czy wreszcie brak konsekwencji w zakresie przyjętych zasad (por. np. przyp. 59, 78, 109, 189, 195, 296). Pewne partie, tylko w ramach omawianego artykułu są nieczytelne, zwłaszcza przypisy (por. np. s. 92, 93). Wydaje się, iż wspomnianych braków można było uniknąć przeprowadzając odpowiednią korektę autorską, a ostatecznie należało zamieścić odpowiednią erratę.

Całość opracowania ks. Bakalarza stanowi syntetyczno-analityczne studium zagadnienia, które przeszło szczególnie widoczną reformę i przeobrażenie prawne jak i życiowe. Opracowanie to w formie stosunkowo przejrzystej ukazuje rodzenie się i dojrzewanie idei, problemów oraz wyrosły już owoc w postaci dokonanej dotąd reformy. Artykuł jest interesującym materiałem nie tylko dla kanonisty, lecz także i dla teologa, zwłaszcza moralisty. Autor mimo, iż znany jest jako specjalista z zakresu prawa migracyjnego, i tu okazał się dobrym systematykiem. Opracowaniem tym ks. Bakalarz oddaje cenną przysługę wykładowcom prawa kanonicznego, co zresztą jest przeznaczeniem całej serii, jak i teologii moralnej. Artykuł ten bowiem można polecić, zwłaszcza w niektórych partiach, jako lekturę uzupełniającą alumnom wyższych seminariów duchownych.

Oceniając pozytywnie całość wydanego opracowania zbiorowego, należy żywić nadzieję, iż wspomniane w przedmowie zamierzenie kontynuacji serii znajdzie szybkie potwierdzenie w kolejnych tomikach oczekiwanych z dużym zainteresowaniem. Seria ta, jak się wydaje, stanowi dla pracowników naukowych Wydziału Prawa Kanonicznego KUL, obok jednego co roku zeszytu Roczników Teologiczno-Kanonicznych, kolejną możliwość publikacji własnych badań. Mały jednak nakład (500 egz.) stanowi wyraźną barierę w możliwościach dotarcia *Kościółu i prawa* do wszystkich zainteresowanych, także i za granicą. Tu warto nadmienić o konieczności streszczeń obcojęzycznych wszystkich publikowanych opracowań.

Witając z zadowoleniem nową serię wydawniczą należy życzyć jej redakcji oraz wszystkim autorom i współpracownikom jej rozwoju i zdobycia właściwego miejsca w polskich wydawnictwach prawnohistorycznych.

ks. Andrzej F. Dziuba